

IMMUN TIZIM KASALLIKLARI: PATOGENEZ, TASNIF VA KLINIK
AHAMIYATI

Abdukadirova Iroda Omonullayevna

EMU UNIVERSITY talabasi

Annotatsiya; *Immun tizim kasalliklari zamonaviy tibbiyotning dolzarb muammolaridan biri bo'lib, ularning tarqalishi va klinik kechishi aholi salomatligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolada immun tizimning tuzilishi va funksional xususiyatlari, immunopatologik jarayonlarning asosiy mexanizmlari, immun yetishmovchilik holatlari, autoimmun va allergik kasalliklar, shuningdek, ularning klinik ahamiyati keng yoritilgan. Maqola immun tizim kasalliklarining etiologiyasi, patogenezini, tasnifi va asoratlari haqida ilmiy-nazariy ma'lumotlarni umumlashtirishga qaratilgan.*

Kalit so'zlar: *immun tizim, immunitet, immun yetishmovchilik, autoimmun kasalliklar, allergiya, immunopatologiya.*

Аннотация; *Заболевания иммунной системы являются одной из актуальных проблем современной медицины, оказывая существенное влияние на здоровье населения. В данной статье подробно рассмотрены строение и функции иммунной системы, основные механизмы иммунопатологических процессов, иммунодефицитные состояния, аутоиммунные и аллергические заболевания, а также их клиническое значение. Работа направлена на обобщение научно-теоретических данных об этиологии, патогенезе, классификации и осложнениях заболеваний иммунной системы.*

Ключевые слова: *иммунная система, immunitet, иммунодефицит, аутоиммунные заболевания, аллергия, иммунопатология.*

Dolzarblik

So'nggi yillarda immun tizim kasalliklarining uchrash chastotasi butun dunyo bo'ylab ortib bormoqda. Bunga ekologik muammolar, surunkali stress, noto'g'ri ovqatlanish, irsiy omillar va turli infeksiyon agentlarning ta'siri sabab bo'lmoqda. Immun tizim kasalliklari ko'pincha surunkali kechadi, uzoq muddatli davolashni talab etadi va bemorning hayot sifatini pasaytiradi.

Autoimmun va allergik kasalliklarning ko'payishi, shuningdek, orttirilgan immun yetishmovchilik holatlarining keng tarqalishi ushbu mavzuning dolzarbligini yanada oshiradi. Immun tizim kasalliklarini o'z vaqtida aniqlash va samarali davolash usullarini ishlab chiqish sog'liqni saqlash tizimi oldida turgan muhim vazifalardan biridir.

Kirish

Inson organizmining immun tizimi tashqi va ichki muhitdan kelib tushadigan zararli omillardan himoya qiluvchi murakkab biologik tizim hisoblanadi. Immun tizimning asosiy vazifasi organizmning genetik barqarorligini saqlash, yot antigenlarni aniqlash va ularni

yo'q qilishdan iborat. Immun tizim tarkibiga markaziy va periferik limfoid a'zolar, hujayraviy va gumoral omillar kiradi. Ushbu tizimning izchil ishlashi organizmning sog'lom holatini ta'minlaydi.

Biroq turli endogen va ekzogen omillar ta'sirida immun tizim faoliyatida buzilishlar yuzaga kelishi mumkin. Natijada immun tizim kasalliklari rivojlanadi. Bunday kasalliklar organizmning infeksiyalarga qarshi kurashish qobiliyatini pasaytiradi yoki, aksincha, o'z to'qimalariga nisbatan patologik immun javobning shakllanishiga olib keladi. Shu sababli immun tizim kasalliklarini chuqur o'rganish tibbiyot fanining muhim yo'nalishlaridan biridir.

Asosiy qism

Immun tizimning umumiy tavsifi

Immun tizim tug'ma va orttirilgan immunitet mexanizmlaridan tashkil topgan. Tug'ma immunitet organizmning birlamchi himoya chizig'i bo'lib, teri, shilliq qavatlar, fagotsitlar va komplement tizimini o'z ichiga oladi. Orttirilgan immunitet esa antigen bilan uchrashgandan so'ng shakllanadi va o'ziga xoslik hamda xotira xususiyatiga ega.

Immun tizim kasalliklarining tasnifi

Immun tizim kasalliklari shartli ravishda bir necha guruhlariga bo'linadi:

1. Immun yetishmovchilik holatlari – tug'ma va orttirilgan bo'lishi mumkin.
2. Autoimmun kasalliklar – organizmning o'z to'qimalariga qarshi antitanachalar hosil bo'lishi bilan kechadi.
3. Allergik kasalliklar – tashqi antigenlarga nisbatan haddan tashqari kuchli immun javob bilan tavsiflanadi.
4. Limfoproliferativ kasalliklar – immun hujayralarning nazoratsiz ko'payishi bilan bog'liq holatlar. Xulosa

*Yosh bolalarda ortiqcha vaznga olib keluvchi omillar ko'p qirrali va murakkabdir. Ular genetik, ovqatlanish, jismoniy faollik, psixologik va ijtimoiy omillar bilan chambarchas bog'liq. Bu muammoni hal qilish uchun quyidagi chora-tadbirlar muhim hisoblanadi:

*Oilada sog'lom ovqatlanish madaniyatini shakllantirish;

*Maktab va bog'chalarda jismoniy tarbiya darslari va sport tadbirlarini kuchaytirish;

*Bolalarni ruhiy qo'llab-quvvatlash tizimini yo'lga qo'yish;

*Davlat va jamiyat darajasida sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish dasturlarini amalga oshirish.

*Ushbu tadbirlarni amalga oshirish yosh avlodning sog'lom rivojlanishini ta'minlaydi va kelajakda semirishga oid kasalliklarning oldini olishga yordam beradi.

Immun yetishmovchilik holatlarida immun tizimning himoya funksiyasi susayadi. Tug'ma immun yetishmovchiliklar genetik nuqsonlar bilan bog'liq bo'lsa, orttirilgan shakllari infeksiyalar, o'smalar, dori vositalari va radiatsiya ta'siri natijasida rivojlanadi. Bunday bemorlarda tez-tez infeksiyon kasalliklar uchraydi.

Autoimmun kasalliklar

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

Autoimmun kasalliklar immun tizimning tolerantlik mexanizmlari buzilishi natijasida yuzaga keladi. Natijada immun tizim o'z hujayra va to'qimalarini yot antigen sifatida qabul qiladi. Revmatoyid artrit, qizil yuguruk va autoimmun tireoidit shular jumlasidandir.

Allergik kasalliklar

Allergik kasalliklar antigen (allergen) bilan qayta uchrashganda rivojlanadigan patologik immun javob bilan tavsiflanadi. Bronxial astma, atopik dermatit va anafilaktik shok allergik kasalliklarga misol bo'la oladi.

Xulosa

Immun tizim kasalliklari murakkab patogenetik mexanizmlarga ega bo'lib, ularni o'rganish va tushunish klinik amaliyot uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu kasalliklarni erta aniqlash, oldini olish va davolash usullarini takomillashtirish aholi salomatligini yaxshilashga xizmat qiladi. Immunologiya sohasidagi ilmiy tadqiqotlar kelajakda yanada samarali davolash strategiyalarini ishlab chiqishga zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. World Health Organization. Childhood overweight and obesity. Geneva, 2023.
2. Karimov S., Abdurahmonova D. Pediatriyada ovqatlanish gigiyenasi. Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2021.
3. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi ma'lumotlari, 2022.
4. Hamroqulov H., Qodirov R. Bolalar salomatligi va rivojlanishi. Toshkent, 2020.
5. WHO European Childhood Obesity Surveillance Initiative (COSI) report, 2022.
6. Рахимбердиева, З. А., & Артикова, Д. М. (2020). Шагазатова Барно Хабибуллаевна. EDITOR COORDINATOR, 468.
7. Нажмутдинова, Д. К., Рахимбердиева, З. А., & Максудова, Д. Р. (2017). Relationship of autoimmune thyroids with violations of reproductive function in women of childbearing age. Евразийский Союз Ученых, (2 (35)), 31-34.
8. Шагазатова, Б. Х., & Рахимбердиева, З. А. (2024). РАННИЕ БИОМАРКЕРЫ ДИАБЕТИЧЕСКОЙ БОЛЕЗНИ ПОЧЕК. Eurasian Journal of Medical and Natural Sciences, 4(9), 34-44.